

Kees Groenendijk

# Arbeidsmigratie naar Nederland: de grote en de kleine broek

**T**e midden van alle aandacht voor de vluchtelingen uit Oekraïne is de discussie over arbeidsmigratie weer opgelaaid. De Europese Commissie trok een grote broek aan door bij de indiening van voorstellen tot herziening van twee migratierichtlijnen een mededeling te publiceren over arbeidsmigratieverdragen met landen in Noord-Afrika. Dat veroorzaakte veel ruis. De EU is immers niet bevoegd zelf zulke verdragen te sluiten. Artikel 79 VWEU bepaalt dat lidstaten beslissen hoeveel arbeidsmigranten van buiten de EU ze toelaten. Op dit punt kan de EU niet zonder de lidstaten overeenkomsten aangaan. Het plan lijkt een opgeblazen versie van de bilaterale afspraken die enkele lidstaten de afgelopen jaren maakten met Afrikaanse landen over scholing en beperkte arbeid van hele kleine aantallen werknemers. In de Commissiemededeling ligt de nadruk op terugkeer van werknemers ('circulaire migratie') en ongewenste migranten ('migratiebeheer'). Welke uitverkoren derde landen en lidstaten zullen toehappen?

De voorgestelde herziening van richtlijn 2011/98 (Single Permit) heeft weinig vlees op het bot. De herziening van richtlijn 2003/109 (Langdurig Ingezetenen) bevat wel belangrijke verbeteringen: makkelijker verkrijging van de langdurig ingezetene-status voor studenten, tijdelijk beschermden en gezinsleden van EU-statushouders (hun kinderen al kort na geboorte in een lidstaat). Ook worden bestaande barrières voor intra-EU mobiliteit weggenomen. Dat kan de vraag naar arbeid van buiten de EU verminderen. Zorgelijk is de plicht tot strenge controles op mogelijke verblijfsboten in de vereiste vijf jaar rechtmatig verblijf van derdelanders met een verblijfsvergunning op basis van investering. Die maatregel, gericht tegen zeer rijke (vooral Russische) derdelanders, zal straks vooral minder rijke immigranten treffen.

In Nederland waait de wind uit een andere hoek. De Inspecteur-generaal Nederlandse Arbeidsinspectie bespreekt in zijn *Jaarverslag 2021* ([bit.ly/3trcxCO](https://bit.ly/3trcxCO)) voor- en nadelen van arbeidsmigratie, met veel nadruk op de tijdens de pandemie zichtbaar geworden uitbuiting en groepsgewijze arbeidsbemiddeling. Hij hekelt de private verdienmodellen van werkgevers en uitzendbureaus die de lasten op de samenleving en migranten afwentelen en wijst op de ambivalente politiek bij inburgering. Taalkennis is heel belangrijk. Arbeidsmigranten van binnen en buiten de EU vallen echter buiten de Wet inburgering 2021. Onvermeld blijft dat zij en hun gezinsleden de taalcursussen en examens zelf moeten betalen, op grond van die wet of als voorwaarde voor permanente vergunning of naturalisatie. Dat treft de meerderheid van alle immigranten. Politici kozen voor die kortzichtige afwenteling.

In de pers werd het Jaarverslag als een pleidooi tegen nieuwe arbeidsmigratie gepresenteerd. Verreweg de meeste arbeidsmigranten maken echter gebruik van het vrij verkeer van werknemers in de EU. Nederland kan die sinds 1968 bestaande regels niet wijzigen, wel de controle op naleving van die regels verbeteren. Het Jaarverslag bevat teleurstellend weinig harde cijfers over handhaving. De generaal die dat deel van de oorlog niet kon winnen, adviseert nu de vijand te cancelen. EU-werknemers blijven toch komen.

Een arbeidsinspecteur bericht in het Jaarverslag over de veelvuldige arbeidsuitbuiting en wijst op de ontbrekende 'toegang tot rechtshulp voor slachtoffers, ook bij zaken die onder het bestuursrecht vallen.' Wie neemt deze handschoen op om advocaten via de bestaande piketdienststructuur ook in deze gevallen toegankelijk te maken? Opdat slachtoffers hun verdiende loon, voortzetting van dienstverband en mogelijk ook een (voortgezet) verblijfsrecht kunnen krijgen – en het particuliere verdienmodel wordt doorbroken.